

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פרשת שבוע

בא תשע"ח

ענווה – תכונת יסוד של מנהיג בישראל

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

משה רבנו, האיש שגדל כנסיך בבית פרעה, כבנה המאומץ של בת המלך, מי שניהל משא ומתן עם פרעה עצמו, שחשב עצמו כמלך מלכי המלכים, מגיע בפרשתנו לשיא נוסף.

הכתוב בפרשתנו מתאר את מעמדו הרם, הן בין אחיו והן בחברה המצרית, וז"ל הכתוב:

"גַּם הָאִישׁ מִשֵּׁה גְדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּעֵינֵי עַבְדֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי הָעָם" (שמות י"א ג).

אע"פ כן, היה משה רבנו, עניו שבענווים וז"ל הגמרא: " ילא מרבכס מכל העמים חשק ה' בכס ...", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: חושקני בכס, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני, ... נתתי גדולה למשה ואהרן - אמר ונחנו מה... " (חולין דף פט ע"א). משה לא חשב עצמו ל"גדול"!

נשווה את משה רבנו לאדם אחר, בעל פוטנציאל עצום, שקיבל מחמאה נדירה מן הנביא:

"וַעֲצַת אֲחִיתָפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בְּיָמֵים הָהֵם כְּאֲשֶׁר יִשְׂאֵל אִישׁ בְּדַבַּר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתָפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלִם" (שמואל ב ט"ז כג). למרות זאת, האיש הזה סיים את חייו בצורה טרגית (שם, י"ז כג) ולא הייתה לו השפעה משמעותית על עם ישראל.

ננסה להבין מדוע.

אחיתופל נתן לאבשלום שתי עצות.

הראשונה: "וַיֹּאמֶר אֲחִיתָפֶל אֶל אַבְשָׁלִם בּוֹא אֶל פְּלִגְשֵׁי אַבְיָד אֲשֶׁר הֵנִיחַ לְשֹׁמֵר הַבָּיִת וְשָׁמַע כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי נִבְאֲשָׁתָ אֶת אַבְיָד וְחָזְקוּ יָדֵי כָּל אֲשֶׁר אֶתְּךָ" (שם ט"ז כא).

מטרתה הייתה לכאורה, כמו שהסביר הרד"ק, "עצה נכונה היתה ואף על פי שהיתה לרעה כי בדבר ההוא חזקו ידי כל אשר אתו וידעו כי לא יעשה עוד אביו שלום עמו".

העצה השנייה: "וַיֹּאמֶר אֲחִיתָפֶל אֶל אַבְשָׁלִם אֲבַחְרָה נָא שְׁנַיִם עֲשָׂר אֶלְפֵי אִישׁ וְאֶקְוֶמָה וְאֶרְדָּפָה אַחֲרַי דָּוִד הַלֵּילָה: וְאָבּוֹא עֲלָיו וְהוּא יָגַע וְיָפָה יָדָיִם וְהִחַרְדֵּתִי אֹתוֹ וְנָס כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהִכִּיתִי אֶת הַמֶּלֶךְ לְבָדּוֹ: וְאֶשְׁיָכֶה כָּל הָעָם אֵלָיךְ כְּשׁוֹב הַלָּל הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶתָּה מְבַקֵּשׁ כָּל הָעָם יִהְיֶה שְׂלוֹם" (שם י"ז א-ג).

גם כאן הסביר הרד"ק: "וגם העצה הזאת האחרת היתה נכונה ואילו נעשתה היה נהרג דוד כדבריו". לפי דעת הרד"ק העצות שנתן אחיתופל לאבשלום היו לטובת אבשלום. לדבריו קשה, אם כך מדוע שלח אחיתופל יד בנפשו, לאחר שראה כי עצתו השנייה לא התקבלה?

אחרי בקשת המחילה, נציע את ההסבר הבא.

חז"ל במסכת סנהדרין לימדונו: "תנו רבנן: שלשה ניבטו ולא ראו ואלו הן: ... ואחיתופל, ... אחיתופל ראה צרעת שזרחה לו על אמתו, הוא סבר איהו מלך, ולא היא - בת שבע בתו הוא דנפקא מינה שלמה... " (דף קא ע"ב).

מכאן נלמד כי אחיתופל סבר שהוא קיבל נבואה שהמלכות מגיעה לו והוא יחליף את דוד. המרד של אבשלום נוצל בידי אחיתופל כדי לסלק את דוד מכיסאו. התוכנית הייתה לתמוך באבשלום, לגרום לדוד לעזוב את כס המלכות ולברוח מירושלים ואז להכשיל את אבשלום, בעצתו הראשונה, בחטא עריות מאוס. כך העם יבין שאבשלום איננו ראוי למלכות כמו אחיו אמנון.

השלב הבא יהיה הריגת דוד באמצעות עצתו השנייה. אחיתופל יצא מיד, בראש כוח מיוחד לחסל את דוד. לאחר שדוד יהרג, הדרך של אחיתופל אל כס המלכות תהיה פנויה ולשיטתו כך תתקיים הנבואה שקיבל לכאורה.

ה"אגו" המנופח של אחיתופל בא לידי ביטוי גם ברשימת הפעילים הארוכה המופיעה בעצה השנייה, אני ואני ועוד פעם אני. עכשיו מובן פשר צעדו הנואש של אחיתופל, הוא הבין שהוא לא יהיה מלך וחלומותיו - חזון השקר שלו, לא יתממש.

איזו תהום פעורה בין ענוותנותו של משה רבנו וגאוותו של אחיתופל.

הבה נתפלל כי נזכה לעוד מנהיגים כמו משה.

לעיין רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח	לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד	לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד	לעיין הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט
לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו	לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א	לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו	לעיין אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז	לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד

לעיין רנה בת יעקב פושעט ז"ל. חיוכה וחום ליבה חסרים ביותר.
לעיין הנופלים במערכה על הגנת המולדת היידי

Eretz Hemdah

2 Bruriya St. POB 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

ארץ חמדה, עיר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

www.erezhemdah.org info@erezhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת האנציקלופדיה התלמודית

הפרשה באנציקלופדיה התלמודית

בל יראה ובל ימצא

מבוסס על הערך: בל יראה ובל ימצא, שבאנציקלופדיה תלמודית כרך ג.

מִצוֹת יֹאכַל אֶת שֶׁבַעַת הַיָּמִים וְלֹא יֵרָאֶה לֶךְ חֻמֶּץ וְלֹא יֵרָאֶה לֶךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ. (יג ז)

האם אסור לראות בעיניים חמץ בפסח?

האם מותר להחזיק חמץ בביתו בפסח במקום מכוסה שאינו נראה לעין?

האיסור וגדרו. אסור לישראל להניח חמץ ברשותו בפסח, שנאמר: וְלֹא יֵרָאֶה לֶךְ חֻמֶּץ וְלֹא יֵרָאֶה לֶךְ שְׂאֵר בְּכָל גְּבֻלְךָ (כאף), ונאמר: שֶׁבַעַת יָמִים שְׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּבֵיתְכֶם (שמות יב ט). ואם עבר והניח, אף על פי שלא אכלו, עבר בשני לאוין אלו (רמב"ם חמץ ומצה פ"א ה"ב). ובין אם הניח בביתו בין אם הניח בגבולו וברשותו, כגון בבורות שיחין ומערות, או שהיה רחוק מביתו, כגון בשדה או בעיר אחרת (עי' ברמב"ם שם פ"ד ה"א וה"ב), עובר בשני הלאוים (ברייתא בפסחים ה ב ורש"י; רמב"ם שם). אף על חמץ הטמון ואינו נראה לעיניים עובר, שנאמר: לֹא יִמְצָא (ברייתא שם), ואף הוא נמצא (רש"י שם). ואף על פי שלא נאמר "לא ימצא" אלא בבתים, אבל בגבולים נאמר "לא יראה", וכשהוא טמון הרי אינו נראה, מכל מקום למדנו "שאור" האמור בגבולים מ"שאור" האמור בבתים, שאף בגבולים עובר על הטמון (ברייתא שם ורש"י).

בל יראה ובל ימצא. איסור להשאיר ולקיים חמץ ברשותו בפסח.
הפרקים: א. האיסורים; ב. הזמן והשיעור; ג. חמץ שאינו שלו; ד. חמץ שאינו ברשותו; ה. חמץ שאינו ראוי לאכילה; ו. בתערובת חמץ

כרך ג עמודים שי-שיה

הכסף משנה (שם ה"ג על פי ספר המצוות לרמב"ם לא תעשה ר ורא) מפרש שאין עובר אלא בבל ימצא בלבד, אבל לא בבל יראה, ש"לא יראה" מובנו כשהוא נראה לעיניים דווקא. אבל דעת הרא"ש (פסחים פרק א ס"י ט) שאף בחמץ הטמון עובר בבל יראה, שמכיון שלא נאמר "לא תראה", אלא "לא יראה" משמע שלא יהא לך במקום הראוי לראיה.

- היה חמץ בתוך ביתו ולא ידע היכן הוא נמצא, נחלקו הראשונים אם עובר בלאו:
- (א) דעת התוס' (פסחים כא א ד"ה ואי) שאינו עובר עליו, לפי שאין זה בגדר מצוי.
  - (ב) ומדברי הרמב"ם (פ"ג ה"ח) והרא"ש (שם לפי המגן אברהם תלד ס"ק ה) נראה שמחלקים - שאם לא ידע מתחילה מהחמץ, אינו עובר עליו; אבל אם ידע ממנו ושכח, עובר עליו.
  - (ג) והטור (סי' תלד ותמו, לפי המג"א שם) חולק וסובר שאפילו אם לא ידע מן החמץ הנמצא בביתו כלל, עובר משום בל יראה, ש"לא יראה" משמעו שלא יהיה לך חמץ במקום שראוי לראיה, אף שאינו יודע ממנו, והרי זה דומה לאוכל חלב בשגגה (מג"א שם).
  - (ד) ובשולחן ערוך הרב (סי' תלג בקונטרס אחרון אות ג) חילק על פי דברי רש"י והר"ן ועוד - שאם בדק את ביתו כדון, ואחר כך מצא חמץ בביתו שלא נמצא בשעת הבדיקה, אינו עובר עליו, שהוא כאנוס, שהרי בדק; אבל אם לא בדק כלל ומצא חמץ שלא ידע בו, עובר עליו.

חמץ שאינו שלו. אין אדם עובר בבל יראה אלא בחמץ שלו; אבל אם אין החמץ שלו, אף על פי שנמצא בביתו אינו עובר עליו, שנאמר: וְלֹא יֵרָאֶה לֶךְ, ודרשו: שלך אין אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים - כגון נכרים (רש"י ושאר ראשונים) - ושל גבוה (פסחים ה ב; רמב"ם פ"ד ה"א), כגון שהקדישו לבדק הבית (רש"י שם). במה דברים אמורים? כשהישראל לא קיבל עליו אחריות על חמצו של הנכרי; אבל נכרי שהפקיד חמצו אצל ישראל, והישראל קיבל עליו אחריות, נעשה כשלו וחייב לבערו (ברייתא פסחים ה ב; רמב"ם פ"ד ה"ג; טור ושולחן ערוך תמ א), שנאמר: לֹא יִמְצָא (ברייתא שם), ולא נאמר שם "לך" - ללמד שעובר אף בשל אחרים אם הוא מופקד אצלו (רש"י שם).

חמצו של נכרי שבבית ישראל, אמרו בגמרא (שם ו א): עושה לו מחיצה עשרה טפחים משום היכר. ופירשו רש"י (שם) והרמב"ם (פ"ד ה"ב) שמדובר באופן שלא קיבל עליו אחריות ואינו עובר עליו בבל יראה, ומכל מקום חייב לעשות היכר כדי שלא יבא לאכול ממנו. אבל המגיד משנה (שם) הביא שהרמב"ן והעיטור פירשו שהמדובר הוא בחמץ המופקד אצל ישראל והישראל קיבל עליו אחריות, ועשיית המחיצה היא כמו ייחד לו בית, שאין החמץ נמצא ברשותו של הישראל ואינו עובר עליו בבל יראה; אבל בשל קיבל עליו אחריות, אין צריך מחיצה עשרה כלל, אלא מפנהו לכל מקום שירצה כדי שלא יכשל בו.

אף חמץ של ישראל הנמצא ברשות ישראל אחר, אותו שהחמץ נמצא אצלו אינו עובר עליו, אם לא קיבל עליו אחריות, כיון שאינו שלו, והרי זה בכלל "אבל אתה רואה של אחרים" (מאירי פסחים ד א ד"ה שכירות; בי"ח סי' תמג; מגן אברהם שם ס"ק ה; שאגת אריה סי' פג). אבל דעת הפני יהושע (פסחים ד א ו ה ב בדעת רש"י) והגר"א (סי' תמג ס"ק יא) שעל חמץ של ישראל עובר הנפקד, אפילו אם לא קיבל עליו אחריות, שלא נתמעט חמץ של אחרים מ"לך" אלא של נכרים ולא של ישראל.

חדש - "צפנת ישעיהו" מאת הרב יוסף כרמל

הנביא ישעיהו פעל באחת מהתקופות הסוערות והדרמטיות ביותר בחיי האומה הישראלית, תקופה של ציפיה למשיח שנשברה ברעש אדמה נורא, וחוללה גם מהפך רוחני ופוליטי. האור בקצה המנהרה הפציע שוב רק בימי של חזקיהו. צפנת ישעיהו: מעוזיה עד אחז מפגיש אותנו עם שלושה מלכים שעמדו בצומת היסטורי זה בתולדות עמנו: עוזיה, המלך שדרש את האלוהים אך לקה בצרעת בעקבות חטאו; יותם, המלך הצדיק ביותר בתולדות עמנו; ואחז, המלך אשר הכיר בקב"ה אבל לא האמין בהשגחתו. בביאורו לנבואות ישעיהו, נצמד הרב כרמל, לדברי חכמינו וגדולי הראשונים, ומציע דרך מרתקת ללימוד תנ"ך בעקבות חז"ל. קריאה זו מבהירה את התכנית האלוהית ומבררת סוגיות עקרוניות באמונה. צפנת ישעיהו מגלה לקורא את משמעות הנבואות לדורו של הנביא ואת הרלוונטיות שלהן לדורנו.

לרכישה

Malmö, Sweden

מלמו, שבדיה

תמוז תשנ"א

כמות המזון לעירובי חצרות

שאלה

האם עירוב חצרות שנערך בשבע מצות, מספיק גם כאשר מגיעים לחצר אורחים מרובים?
האם דירה של יהודים השומרים שבת רק באופן חלקי מבטלת את העירוב?

תשובה

- א. עירוב חצרות נעשה בצורה הבאה. הרב מכין את העירוב (כמפורט לקמן), מברך את הברכה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מצות עירוב", מזכה את העירוב לכל דיירי הבנין באמצעות אדם מבוגר שאיננו סמוך על שולחנו, המגביה את העירוב טפח אחד לפחות, והרב אומר "הרי זה לכל דיירי הבנין ואורחיו, להם ולכל מי שיתוסף מיום זה ואילך" (זכיה זו מועילה גם בלי שידעו עליה השותפים בעירוב זה). ומוסיף הרב ואומר: "בעירוב זה יהא מותר לכל דיירי הבנין ואורחיו להוציא מדירה לדירה ומחדר לחדר ומן הבנין לחצר"¹.
- ב. כמות המזון הנדרשת היא כגרוגרת לכל אחד מבעלי הבתים, אך כשיש יותר משמונה עשר משתתפים, אין צריך יותר מי"ח גרוגרות². בדיעבד שבע מצות הן שיעור מספיק לענין זה, אבל לכתחילה יש לקחת שמונה מצות לפחות³.
- ג. ישראל שאינו מודה בעירוב, אף אם נתן חלק בעירוב או שהקנוהו לו, אינו מועיל ואף אוסר על האחרים, עד שיבטל רשותו להם. ואם הוא מחלל שבת בפרהסיא, הרי שאף ביטולו איננו מועיל, עד שישכרו ממנו את מקומו כדין עכו"ם⁴. לגבי היהודים השומרים שבת בצורה חלקית בלבד - הדרים בבנין - לכתחילה צריך שיבטלו את רשותם⁵, ובדיעבד, במציאות שבה חי השואל, אם הם מודים בעירוב ורוצים להשתתף בו, העירוב מועיל.

¹ שו"ע (אורח חיים סי' שסו, סעיפים ט, י, יד וטו) ושם ב"באור הלכה" ד"ה בשעה.

² שם (סי' שסח, ג) מביא המחבר שתי דעות ביחס לשיעור, שש או שמונה ביצים. כביצה - הוא לשיטת הגר"ח נאה, 57.6 סמ"ק, וכן יש לנהוג להלכה בענין זה.

³ דבר זה תלוי בשעור ב"כזית", וממילא בשאלה האם יש במצה אחת כזית אחד או יותר.

⁴ שם (סי' שפה, ב).

⁵ שם "באור הלכה" ד"ה או, ועיין "שמירת שבת כהלכתה" (פרק יז סעי' יח הערה פו).

שם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

מתפללים לרפואתם השלימה של:

הרב אביחי ניסן בן חיה	רועי משה אלחנן בן גי'נה ד'ב'רה	אליעזר יוסף בן חנה ליבא
דוד חיים בן רסה Rassa	יהושפט יחזקאל בן מילכה	ליליאן בת פורטונה
אורנית מרים בת דליה	פריאל דפנה חיה בת שרה	יפה בת רחל יענטע
	יוסף (יוסי) בן חנה	
	בתוך שאר חולי עם ישראל	

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וביורר מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.

זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה